

OPETUS- JA
KULTTUURIMINISTERIÖ

Koulutuksen yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon kehittämisohjelma

Koulutuksen yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon kehittämisohjelma

Opetus- ja kulttuuriministeriö on sitoutunut edistämään yhdenvertaisuutta ja syrjimättömyyttä sekä tekemään työtä rasismien ehkäisemiseksi.

Vahvistaakseen tietopohjaa sekä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvo-asioiden käytäntöjä kasvatuksessa ja koulutuksessa ministeriö on laatinut koko koulutusjärjestelmän kattavan kehittämisohjelman. Sen toimet kohdistuvat osaamiseen, informaatio-ohjaukseen sekä lasten ja nuorten osallisuuden edistämiseen.

Tarvitaan tukea, tietoa ja työkaluja

Varhaiskasvatuksen ja koulutuksen järjestäjien velvollisuutena on varmistaa turvallinen oppimisympäristö, jossa jokainen voi tuntea olonsa turvalliseksi ja hyväksytyksi taustastaan tai ominaisuuksistaan riippumatta. Siksi on tärkeää, että opettajilla ja kasvattajilla on muun ammattiosaamisen lisäksi riittävästi osaamista ja sitoutuneisuutta yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotyöhön.

Opetussuunnitelmat ja tutkintojen perusteet pohjaavat tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja ihmisoikeuksien edistämiseen. Tämä tarkoittaa, että jokainen lapsi, oppilas ja opiskelija on arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Kiusaamiseen,

häirintään, syrjintään, rasismiin ja väkivaltaan on puututtava välittömästi.

Kasvatuksen ja koulutuksen parissa työskentelevien on tärkeää oppia tunnistamaan ja purkamaan eriarvoisuutta tuottavia normeja, rakenteita, arvoja, käsitteitä ja toimintamalleja. Henkilöstöllä on oltava myös riittävästi tukea, tietoa sekä työkaluja asioiden käsittelyyn ja tunnistamiseen.

Koko koulutusjärjestelmän kattava yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistävä kehittämisohjelma vahvistaa osaamista yhdenvertaisuus-, tasa-arvo- ja rasisminvastaisessa työssä ja vastaa osaltaan kasvatuksessa ja koulutuksessa havaittuihin haasteisiin ja kehittämiskohtiin.

Kehittämisohjelma tarjoaa tietoa ja työkaluja kasvatuksen ja koulutuksen tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämistyöhön, oppimisympäristön turvallisuuden edistämiseen sekä lasten ja nuorten osallistamiseen. Ohjelmalla vahvistetaan ohjausta ja yhteistyötä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusasioissa.

Toimenpiteet

Toimenpiteet toteutetaan vuosina 2025–2026.

Loppuraportissa (2027) arvioidaan kehittämisohjelman toteutumista ja vaikutuksia.

1

Vahvistetaan täydennyskoulutuksella henkilöstön osaamista yhdenvertaisuudesta ja tasa-arvosta.

Toteutetaan täydennyskoulutus opettajien ja kasvattajien yhdenvertaisuus-, tasa-arvo- ja rasismivastaisen työn osaamisen lisäämiseksi. Täydennyskoulutus tuottaa osallistujille tietoa ja työkaluja yhdenvertaisuus- ja tasa-arvo-ongelmien havaitsemiseen, niihin puuttumiseen sekä keinoja tunnistaa omia ennakkoluuloja ja purkaa tiedostamattomia stereotyyppioita.

2

Puretaan sukupuolisegregaatiota lukiokoulutuksessa ja ammatillisessa koulutuksessa.

Laaditaan ja toimeenpannaan konkreettinen koulutus- ja koulupolkujen sukupuolen mukaista segregaatiota purkava toimenpideohjelma. Vahvistetaan oppilaan ja opintojen ohjausta kaikilla koulutusasteilla huomioiden erityisesti koulutuksen nivelvaiheet, jatko-opinnot ja työllistyminen.

3

Laaditaan varhaiskasvatukseen lasten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvon toteutumista tukevat laatukriteerit ja arviointityökalut.

Kehitetään arviointityökaluja varhaiskasvatuksen henkilöstölle, järjestäjille ja yksityisille palveluntuottajille heidän toteuttamansa varhaiskasvatuksen kriittiseen tarkasteluun sekä yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistävien pedagogisten toimintamallien kehittämiseen.

4

Luodaan toimintamalli tukemaan yhden- vertaisuuteen, tasa- arvoon ja antirasismiin liittyvien teemojen käsittelyä lasten ja nuorten kanssa.

Luodaan toimintamalli, jonka avulla esimerkiksi moninaisuutta, rasismia, yhteisöllisyyttä ja osallisuutta voidaan käsitellä lasten ja nuorten kanssa osallistujien ikätason mukaisesti. Teemoja käsitellään taiteen ja kulttuurin sekä nuorisotyön keinoin erityisesti toiminnallisten menetelmien sekä keskustelun kautta.

5

Toteutetaan ohjelman tavoitteita tukevaa viestintää nuorten hyvinvoinnin ja tiedon lisäämiseksi.

Viestitään yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon merkityksestä yhteiskunnassa. Tuodaan esille, että kaikilla on oikeus syrjimättömään ja turvalliseen oppimisympäristöön.

Videoissa tuodaan esille muun muassa, että koulutusta koskevan säädöspohjan ja myös lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan lapsilla ja nuorilla on oikeus tietoon seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuolen moninaisuudesta.

6

Selvitetään käytäntöjä ja luodaan toimintamalleja sukupuoli-stereotyyppisen toiminnan purkamiseksi ja häirintään puuttumiseksi.

Selvitetään parhaita toimintamalleja sukupuoli-stereotyyppisen toiminnan purkamiseksi ja häirintään puuttumiseksi. Selvitys tukee kouluissa ja oppilaitoksissa työskentelevien aikuisten kykyä havaita ja tulla tietoisiksi kouluissa sekä oppilaitoksissa tapahtuvista häirintä- ja syrjintäkokemuksista. Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista tarkastellaan lisäksi oppimateriaalien representaatioiden monipuolisuuden kautta.

7

Selvitetään lasten ja nuorten kokemuksia yhdenvertaisuudesta ja tasa-arvosta.

Selvitetään kokemuksia yhdenvertaisuudesta ja tasa-arvosta ja kuullaan erityisesti syrjinnän vaarassa olevia lapsia ja nuoria. Selvitetään lisäksi oman kielisten kuulemisten mahdollisuutta erityisesti varhaiskasvatusikäisten, muuta kuin suomen kansalliskieliä äidinkielenään puhuvien lasten vanhempien kuulemisten toteutuksessa.

8

Tuetaan vapaan sivistystyön opiskelijoiden osallistumista oppilaitosten tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöhön.

Kehitetään opiskelijaraateja ja menetelmiä, joilla eri mittaisia opintoja suorittavat vapaan sivistystyön opiskelijat osallistetaan jatkuvaan palautteen antoon ja havainnointiin sekä tehdään tietoisiksi oppilaitoksen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusasioista.

9

Vahvistetaan kiusaamisen vastaisia toimia perusopetuksessa negatiivisten ilmiöiden ja seurausten vähentämiseksi.

Huomioidaan yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutuminen koulukiusaamisen vastaisissa toiminnoissa, koska muun muassa maahanmuuttajataustaiset sekä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvat lapset ja nuoret kokevat muita enemmän kiusaamista ja syrjintää.

10

Vahvistetaan maahanmuuttajataustaisten vanhempien mahdollisuuksia tukea lastensa koulunkäyntiä.

Selvitetään pohjoismaisia hyviä käytäntöjä, annetaan suosituksia ja tehdään toimenpide-ehdotus maahanmuuttajataustaisten vanhempien ja huoltajien osallistumisen ja vaikutusmahdollisuuksien parantamiseksi. Tavoitteena on koota suomen koulujärjestelmään sovellettavia hyviä esimerkkejä maahanmuuttajataustaisten vanhempien tavoittamisesta, osallisuuden vahvistamisesta ja toimivasta kodin ja koulun yhteistyöstä.

Koulutuksen yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon kehittämisohjelma on valmisteltu osana valtioneuvoston yhdenvertaisuustiedonantoa. Ohjelmassa on huomioitu tiedonannossa ja Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmassa esitetyt tavoitteet yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämisestä.

Ohjelma on julkaistu opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisusarjassa.

OPETUS- JA
KULTTUURIMINISTERIÖ

Opetus- ja kulttuuriministeriö
PL 29, 00023 Valtioneuvosto
p. 0295 16001 (vaihde)
kirjaamo.okm@gov.fi
julkaisut.valtioneuvosto.fi | okm.fi
4/2025

KANNEN KUVA: Keksi / Teemu Kuusimurto
SISÄSIVUJEN KUVAT: Keksi / Suvi-Tuuli Kankaanpää ja Teemu Kuusimurto

